

Açıklamalı ve Uygulamalı

Osmanlı Türkçesi

Prof. Dr. Hüseyin GÜFTÂ

9. Baskı

Prof. Dr. Hüseyin GÜFTÂ

Açıklamalı ve Uygulamalı OSMANLI TÜRKÇESİ

ISBN 978-605-241-028-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ağustos 2017, Ankara

9. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Hüseyin Güftâ
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Yetimlere, Gariplere, Fakirlere, Yolda Kalmışlara ...

İçindekiler

Önsöz.....	15
------------	----

Giriş

Osmanlı Türkçesi.....	19
-----------------------	----

Birinci Bölüm Okuma ve Yazma

1.1. Alfabe	21
1.2. Harflerin Bitiřmesi	22
1.3. Hareke.....	30
1.4. Sesli Harfler.....	33
1.4.1. Türkçe Kelimelerde Sesliler.....	35
1.4.1.1. a.....	36
1.4.1.2. e.....	37
1.4.1.3. ı, i.....	38
1.4.1.4. o, ö, u, ü.....	39
1.4.1.5. Kapalı e.....	41
1.4.2. Arapça ve Farsça Kelimelerde Sesliler	42
1.4.2.1. ā.....	42
1.4.2.2. ĩ.....	42
1.4.2.3. ū	43
1.4.2.4. a, e, ı, i, u, ü.....	43
1.4.3. Batıdan Alınan Kelimelerde Sesliler.....	46
1.5. Sessiz Harfler.....	47
1.5.1. Hemze	49
1.5.2. Be.....	52
1.5.3. Pe	53
1.5.4. Te	53
1.5.5. Se	54
1.5.6. Cim	55
1.5.7. Çim	55
1.5.8. Ha.....	56
1.5.9. Hı	57
1.5.10. Dal.....	58
1.5.11. Zel.....	59
1.5.12. Re.....	59
1.5.13. Ze	60
1.5.14. Je	61
1.5.15. Sin.....	61
1.5.16. Şın.....	62

1.5.17. Sad	63
1.5.18. Dad.....	64
1.5.19. Tı.....	64
1.5.20. Zı.....	66
1.5.21. Ayın	66
1.5.22. Gayın.....	68
1.5.23. Fe	69
1.5.24. Kaf	69
1.5.25. Kef	70
1.5.25.1. Kâf-ı Arabî	71
1.5.25.2. Kâf-ı Fârisî	72
1.5.25.3. Kâf-ı Nünî / Sağır Kef.....	72
1.5.25.4. Kâf-ı Vāvî	75
1.5.25.5. Kâf-ı Yâyî	76
1.5.26. Lam	77
1.5.27. Mim.....	77
1.5.28. Nun	78
1.5.29. Vav.....	79
1.5.30. He.....	80
1.5.31. Ye.....	81
1.6. Ekler	82
1.6.1. Çekim Ekleri	83
1.6.1.1. Hâl Ekleri	83
1.6.1.2. Vasıta Hâli.....	85
1.6.1.3. Çoğul Eki	85
1.6.1.4. Soru Eki	85
1.6.1.5. İyelik Ekleri.....	86
1.6.1.6. -ki Aitlik Eki	88
1.6.1.7. Fiillerde Şahıs ve Zaman Ekleri	89
1.6.1.8. Fiil Çekimi	97
1.6.1.9. Fiillerde Olumsuzluk.....	97
1.6.1.10. Ek-Fiil	99
1.6.2. Yapım Ekleri.....	101
1.6.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	101
1.6.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	105
1.6.2.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	107
1.6.2.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	111
1.6.3. Fiilimsiler.....	113
1.6.3.1. İsim-Fiil (Mastar)	113
1.6.3.2. Sıfat-Fiil (Ortaç).....	114
1.6.3.3. Zarf-Fiil (Bağ-Fiil)	116
1.7. Türkçe Zamirler.....	119
1.8. Türkçe İsim Tamlaması	121
1.9. Transkripsiyon Alfabetesi	124
1.10. Sayılar.....	133

1.11. Tarih	135
1.12. Okuma ve Yazmaya Giriş.....	136
1.12.1. Okumaya Giriş.....	137
1.12.2. Yazmaya Giriş	150

İkinci Bölüm Arapça Kelime ve Şekiller

2.1. Aslî ve Zâid Harfler.....	161
2.2. Kelime Ailesi.....	164
2.3. Kelimenin Veznini Belirleme	167
2.4. Kelimeyi Diğer Vezne Aktarma	171
2.5. Aksâm-ı Seb‘a, İdgâm, İzhâr, İ‘lâl	173
2.5.1. Aksâm-ı Seb‘a.....	174
2.5.1.1. Sahîh Kelimeler.....	174
2.5.1.2. Mu‘tell Kelimeler.....	175
2.5.2. İdgâm	179
2.5.3. İzhâr	180
2.5.4. İ‘lâl.....	180
2.6. Kelime Çeşitleri.....	181
2.6.1. Masdar	182
2.6.1.1. Mücerred Sülâsî Masdarlar	183
2.6.1.2. Mücerred Rubâ‘î Masdarlar	206
2.6.1.3. Mezîdünfih Masdarlar	207
2.6.1.4. Mimli Masdarlar	222
2.6.1.5. Mec‘ül Masdarlar	225
2.6.2. İsm-i Fâ‘il	226
2.6.2.1. Mücerred Sülâsî Masdarların İsm-i Fâ‘ili	226
2.6.2.2. Mücerred Rubâ‘î Masdarların İsm-i Fâ‘ili	231
2.6.2.3. Mezîdünfih Masdarların İsm-i Fâ‘ili	232
2.6.3. İsm-i Mef‘ül.....	245
2.6.3.1. Mücerred Sülâsî Masdarların İsm-i Mef‘ülü.....	245
2.6.3.2. Mücerred Rubâ‘î Masdarların İsm-i Mef‘ülü.....	250
2.6.3.3. Mezîdünfih Masdarların İsm-i Mef‘ülü	250
2.6.4. Sıfat-ı Müşebbehe	258
2.6.5. Mübâlağa-i Fâ‘il	261
2.6.6. İsm-i Tafdîl	264
2.6.7. İsm-i Mekân.....	266
2.6.8. İsm-i Zamân.....	269
2.6.9. İsm-i Ālet.....	270
2.6.10. İsm-i Tasgîr.....	272
2.6.11. İsm-i Mensûb	273
2.7. Müennes - Müzekker	277
2.8. Müfred, Tesniye, Cem‘	284
2.8.1. Müfred	284

2.8.2. Tesniye.....	284
2.8.3. Cem'	285
2.8.3.1. Cem' -i Sâlim	285
2.8.3.2. Cem' -i Mükesser.....	287
2.9. Harf-i Ta'rif, Ay ve Güneş Harfleri.....	300
2.9.1. Harf-i Ta'rif	301
2.9.2. Ay Harfleri.....	301
2.9.3. Güneş Harfleri.....	302
2.10. Arapça Tamlama.....	302
2.10.1. Arapça İsim ve Sıfat Tamlamaları	313
2.10.1.1. Arapça İsim Tamlaması	313
2.10.1.2. Arapça Sıfat Tamlaması	315
2.10.1.3. Arapça İzâfet-i Lafziyye.....	316
2.11. Edatlar.....	317
2.11.1. Bağlama Edatları.....	317
2.11.2. Harf-i Cerler.....	318
2.11.3. Diğer Edatlar.....	323
2.12. Sayı İsimleri.....	327
2.12.1. Asıl Sayılar	327
2.12.2. Sıra Sayılar.....	330
2.12.3. Kesir Sayılar	331
2.13. Gün İsimleri.....	331
2.14. Ay İsimleri.....	332
2.14.1. Hicrî Aylar	332
2.14.2. Rumî Aylar	333

Üçüncü Bölüm Farsça Kelime ve Şekiller

3.1. Farsça Kelimeler.....	335
3.1.1. Basit Kelimeler	335
3.1.2. Türemiş Kelimeler	336
3.1.2.1. Soneklerle Türemiş Kelimeler	336
3.1.2.2. Öneklerle Türemiş Kelimeler.....	346
3.1.3. Birleşik Kelimeler.....	349
3.1.3.1. Birleşik İsimler.....	349
3.1.3.2. Birleşik Sıfatlar	354
3.2. İsimlerde Küçültme	358
3.3. Sıfatlarda Derecelendirme	359
3.4. Tekil ve Çoğul İsimler	360
3.5. Sayı İsimleri.....	363
3.6. Vâv-ı Ma'düle	365
3.7. Farsça Tamlama.....	365
3.7.1. Farsça İsim ve Sıfat Tamlamaları	377
3.7.1.1. Farsça İsim Tamlaması	377

3.7.1.2. Farsça Sıfat Tamlaması	379
3.8. Arapça ve Farsça Tamlamalar	382

Dördüncü Bölüm İmla Rehberi

4.1. Fiiller	383
4.2. Sıfatlar ve Zarflar.....	393
4.3. Edebiyat Terimleri	396
4.4. Tarih Terimleri	399
4.5. Yazı, Eğitim ve Öğretim Terimleri.....	402
4.6. Mevsimler.....	403
4.7. Aylar	403
4.8. Haftanın Günleri.....	403
4.9. Renkler	403
4.10. Çiçekler.....	404
4.11. Hayvanlar	404
4.12. Meyve ve Sebzeler.....	405
4.13. Organlar.....	406
4.14. Kadın ve Erkek İsimleri.....	406
4.15. Şehirler	409

Beşinci Bölüm Metinler

5.1. Manzum Metinler	411
استقلال مارشی İstiklâl Marşı.....	411
بر يولجی به Bir Yolcuya	413
آناطولی طوپراغی Anadolu Toprağı.....	414
کدیم Kedim.....	416
تعطیل شرقیسی Tatil Şarkısı.....	417
ملك Melek.....	418
بیراق شو قوشجغزی Bırak Şu Kuşcağızı	418
سوکیلی آنه Sevgili Anne.....	419
خان دیوارلری Han Duvarları.....	420
چوبان چشمهسی Çoban Çeşmesi.....	426
اوتوز بیس یاش شعرى Otuz Beş Yaş Şiiri.....	427
اوجک قوشلر Uçun Kuşlar	429
سمرجی حکایهسی Semerci Hikâyesi	429

توحيد - محبى	Tevhîd - Muhibbî.....	431
مناجات - فضولى	Münâcât - Fuzûlî.....	431
نعت - حاذق	Na't - Hâzık.....	432
قصيده - نفعى	Kasîde - Nef'î.....	433
قصيده - نديم	Kasîde - Nedîm.....	437
غزل - شىخى	Gazel - Şeyhî.....	440
غزل - احمد پاشا	Gazel - Ahmed Paşa.....	441
غزل - نجاتى	Gazel - Necâtî.....	441
غزل - فضولى	Gazel - Fuzûlî.....	442
غزل - محبى	Gazel - Muhibbî.....	443
غزل - باقى	Gazel - Bâkî.....	443
غزل - نفعى	Gazel - Nef'î.....	444
غزل - نابى	Gazel - Nâbî.....	445
غزل - نديم	Gazel - Nedîm.....	446
غزل - شىخ غالب	Gazel - Şeyh Gâlib.....	447
“خليلنامه”دن	“Halîlnâme”den.....	448
“مولد”دن	“Mevlid”den.....	451
“قيافتنامه”دن	“Kıyâfetnâme”den.....	452
“لىلى و مجنون”دن	“Leylî vü Mecnûn”dan.....	453
“حليه خاقانى”دن	“Hilye-i Hâkânî”den.....	459
“خيريه نابى”دن	“Hayriyye-i Nâbî”den.....	461
“پندننامه طريفى”دن	“Pendnâme-i Zarîfî”den.....	463
“حسن و عشق”دن	“Hüsn ü Aşk”tan.....	464
رباعى ۱ - حالتى	Rubâ'î 1 - Hâletî.....	466
رباعى ۲ - حالتى	Rubâ'î 2 - Hâletî.....	467
رباعى - نفعى	Rubâ'î - Nef'î.....	467
رباعى - شىخ الاسلام يحيى	Rubâ'î - Şeyhülislâm Yahyâ.....	467
طيوخ - قاضى برهان الدين	Tuyuğ - Kadî Burhâneddîn.....	467
قطعه - فضولى	Kıt'a - Fuzûlî.....	467
بيت - فضولى	Beyit - Fuzûlî.....	468
بيت - خيالى	Beyit - Hayâlî.....	468
بيت - نابى	Beyit - Nâbî.....	468

Müfred - Nedim.....	468
Müfred - Ziyâ Paşa.....	468
5.2. Mensur Metinler	469
”ضروب امثال عثمانیه“دن “Durüb-ı Emsâl-i Osmâniyye”den	469
Baykuş Ne Söylüyor? بايقوش نه سويله يور؟	473
Tama 'kârlık طمعكارلق	473
Zavallı Küçük Kuş زواللی کوچوک قوش	474
Merhametsiz Evlat مرحمتسز اولاد	475
Şeftaliler شفتاليلر	476
İzler ايزلر	477
İki El ايکی ال	478
Bülbül بلبل	479
Örümcek ile Sinek اورومجک ايله سينک	480
Bir Avcı Hikâyesi بر آوجی حکايه سی	481
İbret-âmîz Bir Hikâye عبرت آمیز بر حکايه	482
Eşeğim ile İlk Önce Ne Konuştuk? اشکم ايله ايلک اوکجه نه قونوشدق؟	484
Küçük Kibritçi Kız کوچوک کبريتچی قیز	486
Gül ve Bülbül گل و بلبل	488
Pembe İncili Kaftan پنبه اينجیلی قافتان	491
Gamsızın Ölümü غمسزک اولومی	503
Çalıkuşu چالی قوشی	508
Acımak آجیمق	511
Hiçten Saadetler هيچدن سعادتلر	513
Son Arzu صوک آرزو	517
Pazar Ola بازار اوله	520
Eski Ramazanları Yâd اسکی رمضانلری یاد	522
Hıfz-ı Sıhate Nâfi' ve Muzır Olan Şeyler حفظ صحتنه نافع و مضر اولان شيلر	525
İpek Böceği - Böcekçilik Sanatı ايپک بوجکی - بوجکچيلک صنعتی	526
”Seyâhatnâme”den “سیاحتنامه”دن	527
”Eslâf”tan “اسلاف”دن	534
”Tārîhçe-i Erzurüm”dan “تاریخچه ارضروم”دن	536
”Āşıkpaşazâde Tārîhi”nden “عاشق پاشا زاده تاریخی”ندن	540
”Tezkire-i Sehî”den “تذکره سهی”دن	542

تذکرہ لطیفی“دن “Tezkire-i Latîfî”den.....	544
کلشن شعرا“دن “Gülşen-i Şu‘arâ”dan.....	547
قوچی بك رسالهسى“ندن “Koçi Beg Risâlesi”nden	549
تاریخ نعیمادن “Tārīh-i Na‘imā”dan.....	551
لاله دورى Lâle Devri.....	553
مناقب آق شمس الدین“دن “Menākīb-ı Akşemseddin”den	555
نطق“دن “Nutuk”tan.....	559

Altıncı Bölüm Çalışma Yaprakları

6.1. Alfabe 1	565
6.2. Alfabe 2	565
6.3. Alfabe 3	566
6.4. Alfabe 4	566
6.5. Harfleri Tanımak 1	567
6.6. Harfleri Tanımak 2	568
6.7. Harflerin Bitiřmesi 1	569
6.8. Harflerin Bitiřmesi 2	570
6.9. Harflerin Bitiřmesi 3	571
6.10. Harflerin Bitiřmesi 4	572
6.11. Hareke 1.....	573
6.12. Hareke 2.....	574
6.13. Sesli Harfler 1	575
6.14. Sesli Harfler 2	575
6.15. Sesli Harfler 3	576
6.16. Sesli Harfler 4.....	576
6.17. Sesli Harfler 5.....	577
6.18. Sesli Harfler 6.....	577
6.19. Sesli Harfler 7.....	578
6.20. Çekim Ekleri 1.....	579
6.21. Çekim Ekleri 2.....	579
6.22. Çekim Ekleri 3.....	580
6.23. Çekim Ekleri 4.....	581
6.24. Çekim Ekleri 5.....	582
6.25. Yapım Ekleri 1.....	583
6.26. Yapım Ekleri 2.....	583
6.27. Yapım Ekleri 3.....	584
6.28. Transkripsiyon Alfabeti 1.....	585
6.29. Transkripsiyon Alfabeti 2.....	586
6.30. Sayılar ve Tarih (Sayılar) 1.....	587
6.31. Sayılar ve Tarih (Tarih) 2	588

6.32. Sağır Kef 1.....	589
6.33. Sağır Kef 2.....	590
6.34. Okuma 1	591
6.35. Okuma 2	592
6.36. Okuma 3	593
6.37. Okuma 4	594
6.38. Okuma 5	595
6.39. Okuma 6	596
6.40. Yazma (Çekim ve Yapım Ekleri) 1	597
6.41. Yazma (Çekim ve Yapım Ekleri) 2	597
6.42. Yazma (Kelime) 3	598
6.43. Yazma (Kelime) 4	598
6.44. Yazma (Türkçe İsim Tamlaması) 5	599
6.45. Yazma (Türkçe İsim Tamlaması) 6	600
6.46. Yazma (Paragraf) 7.....	601
6.47. Yazma (Paragraf) 8.....	602
6.48. Yazma (Paragraf) 9.....	603
6.49. Yazma (Paragraf) 10.....	604
6.50. Yazma (Yeni Harflerle Mektup) 11.....	605
6.51. Yazma (Eski Harflerle Mektup) 12	606
6.52. Aslî ve Zâid Harfler 1	607
6.53. Aslî ve Zâid Harfler 2	608
6.54. Kelime Ailesi 1	609
6.55. Kelime Ailesi 2	610
6.56. Aksâm-ı Seb'a 1	611
6.57. Aksâm-ı Seb'a 2	612
6.58. Mücerred Sülâsî Masdarlar 1	613
6.59. Mücerred Sülâsî Masdarlar 2.....	614
6.60. Mezîdünfih Masdarlar 1	615
6.61. Mezîdünfih Masdarlar 2	616
6.62. İf'âl	617
6.63. Tef'îl	617
6.64. Müfâ'alet	618
6.65. İnfî'âl	618
6.66. İfti'âl	619
6.67. Tefe'ül	619
6.68. Tefâ'ul	620
6.69. İstif'âl	620
6.70. İsm-i Fâ'il 1	621
6.71. İsm-i Fâ'il 2	622
6.72. İsm-i Fâ'il 3	622
6.73. İsm-i Mef'ül 1	623
6.74. İsm-i Mef'ül 2.....	624
6.75. İsm-i Mef'ül 3.....	624
6.76. İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ül 1	625

6.77. İsm-i Fā'ıl ve İsm-i Mef'ül 2	626
6.78. Sıfat-ı Müşebbehe	627
6.79. İsm-i Tafdil	627
6.80. Mübālağa-i Fā'ıl	628
6.81. İsm-i Mekân	628
6.82. İsm-i Mensüb	629
6.83. Sıfat-ı Müşebbehe, İsm-i Tafdil ve İsm-i Mensüb	630
6.84. Tesniye	631
6.85. Cem'-i Müzekker Sâlim	631
6.86. Cem'-i Müennes Sâlim	632
6.87. Cem'-i Mükesser 1	633
6.88. Cem'-i Mükesser 2	634
6.89. Arapça Tamlama (Kamerî Tamlama) 1	635
6.90. Arapça Tamlama (Şemsî Tamlama) 2	636
6.91. Arapça Tamlama (Kamerî ve Şemsî Tamlama) 3	637
6.92. Arapça Tamlama (İsim ve Sıfat Tamlaması) 4	638
6.93. Farsça Soneklerle Türemiş Kelimeler 1	639
6.94. Farsça Soneklerle Türemiş Kelimeler 2	640
6.95. Farsça Öneklerle Türemiş Kelimeler 1	641
6.96. Farsça Öneklerle Türemiş Kelimeler 2	642
6.97. Farsça Tekil ve Çoğul İsimler 1	643
6.98. Farsça Tekil ve Çoğul İsimler 2	644
6.99. Farsça Tamlama 1	645
6.100. Farsça Tamlama 2	646
6.101. Farsça Tamlama 3	647
6.102. Farsça Tamlama 4	648
6.103. Farsça Tamlama 5	649
6.104. Farsça Tamlama 6	650
6.105. Farsça Tamlama 7	651
6.106. Farsça Tamlama 8	652
6.107. Farsça Tamlama (İsim ve Sıfat Tamlaması) 9	653
6.108. Farsça Tamlama (İsim ve Sıfat Tamlaması) 10	654
6.109. Farsça ve Arapça Tamlamalar 1	655
6.110. Farsça ve Arapça Tamlamalar 2	656
Kaynakça	657

